

передбачають ті випадки за які застосовується відшкодування шкоди, тобто має місце відповідальність за правомірні діяння.

Григоришин А.І.

Національний університет «Одеська юридична академія»

ВИЗНАННЯ ДЕРЖАВ У МІЖНАРОДНОМУ ПРАВІ

Наукове дослідження в рамках визначеної теми доцільно почати з аналізу терміна, який застосовується для характеристики реакції держави на факт утворення нового суб'єкта міжнародного права. В міжнародному праві його розуміють як спосіб творення звичаєвих норм, як форму погодження з юридичними фактами, ситуаціями, діями між державами. В цьому контексті визнання розуміють як односторонній, добровільний акт держави, в якому вона «прямо чи побічно заявляє про те, що розглядає іншу державу як суб'єкта міжнародного права і має намір підтримувати з нею офіційні відносини».

Проте зразу ж виникає питання, чи можна вважати новоутворену державу рівноправним суб'єктом міжнародного права, якщо її не визнають інші держави і чи не ставиться обсяг її правосуб'єктності в пряму залежність від волевиявлення вже існуючих суб'єктів.

Якщо ми будемо схилятись до такої тези, то тим самим порушуються ряд міжнародних принципів, які констатують право націй та народів на своє самовизначення, в процес якого не повинні втручатись інші держави, право на не втручання у внутрішні справи вже створеної держави, тощо, з аналізу яких випливає, що утворення нової держави не можна ставити в залежність від волі чи бажання інших суб'єктів міжнародного права. На тлі таких невідповідностей і виникло дві протилежних теорії на проблему визнання держав: конститутивна та декларативна.

Згідно конститутивної теорії — лише факт визнання породжує міжнародну правосуб'єктність держави, тобто ставить в пряму залежність її долю як суб'єкта міжнародного права, перетворює фактичний стан утворення нової держави у юридичний стан.

Згідно декларативної теорії, держава набуває міжнародної правосуб'єктності в силу самого факту свого утворення, незалежно від того, визнають, або не визнають її інші держави, в силу свого суверенітету.

Не слід ці дві теорії діаметрально протиставляти, як це відбувається на сьогодні. А варто розглядати їх як два абсолютно необхідних етапи процесу становлення нової держави. Спочатку безумовно необхідним є сам факт утворення нової держави внаслідок тих або інших внутрішніх процесів, на цій стадії вплив інших держав повинен бути мінімальним, щоб не порушувати принципи, які вже згадувались, зокрема, право націй і народів на самовизначення, принцип невтручання у внутрішні справи держави. Проте, і факт подальшого визнання є абсолютно необхідним, як друга потрібна

та важлива стадія становлення міжнародної правосуб'єктності держави, оскільки, в сучасних умовах глобалізації держава не може бути ізольованою від міжнародного співтовариства.

Але навіть і за такого підходу усі проблеми розв'язані не будуть. По-перше, лишається не зрозумілим, якої кількості визнань необхідно для становлення правосуб'єктності новоствореної держави — одного десятка, усіх існуючих держав, чи це мають бути найбільш авторитетні держави. По-друге, все ж таки існує практика, коли держави можуть існувати і вступати в ті або інші контакти з іншими державами і без їх офіційного визнання. І все ж таки на сьогодні відсутні будь-які міжнародно-правові норми відносно часу, порядку, форми або способів визнання, а також рівня, на якому таке визнання може бути висловлено. Вирішення цих проблем виявляється можливим лише шляхом кодифікації інституту визнання, оскільки на сьогодні його утворюють, по суті, лише групи звичаєвих міжнародно-правових норм, які сформувались в наслідок накопичення певної практики. Проте, практика не завжди є єдиною, що і породжує вже названі проблеми, а також випадки подвійних стандартів, які застосовуються до різних країн за різних обставин.

Досліджуючи проблеми визнання ми не можемо не торкнутись форм у яких це визнання відбувається: «де-юре» — воно не може бути умовним, є офіційним, остаточним і не може бути відкликано. Таке визнання має місце, коли держава, яка визнає не має сумнівів щодо законності походження визнаної держави, «де-факто» — причинами цього може виступати затягнення процесу становлення держави, зокрема в наслідок громадянської війни. Або якщо держава, що здійснює визнання, недостатньо впевнена у життєздатності нової держави чи не має наміру до якогось часу або, настання певних умов, цілком офіційно й остаточно визнавати нового суб'єкта. Підтвердженням часткового визнання може бути співробітництво в окремих сферах — культурній, економічній. Таке визнання супроводжується встановленням напівофіційних відносин без їх юридичного оформлення і може бути відкликано.

Отже, практики попереднього визнання актуальність останнім часом втрачає і протиставлення аналізованих форм вбачається не доцільним.

Таким чином, аналіз проблем визнання держав у сучасному міжнародному праві дозволяє зробити певні висновки. По-перше, безумовно необхідною є як найшвидша кодифікація міжнародно-правових норм у сфері визнання держав на універсальному рівні, оскільки окремі спроби регіонального правового регулювання в цьому інституті мали місце, проте, не дозволили створити уніфіковані норми. По-друге, доцільним є усунення протиріч між конститутивною та декларативною теоріями визнання держав і розробка на їх основі єдиного підходу. Крім того, необхідним є скорочення вимог, які можуть висуватись до новостворених держав і не допущення їх подальшого розширення та обмеження випадків попереднього умовного визнання держав. Вирішення цих завдань дозволить розв'язати ряд проблем у сфері

сучасних міжнародних відносин та попередити майбутні конфлікти, оскільки процес створення нових держав на сьогодні, безумовно, не завершився.

Дробінова І.В.

Національний університет «Одеська юридична академія»

ІНСТИТУТ ПОСТІЙНОГО НЕЙТРАЛІТЕТУ: ПЕРЕЖИТОК МИНУЛОГО ЧИ ПЕРСПЕКТИВА МАЙБУТНЬОГО?

Ряд юристів — міжнародників вважають, що постійний чи повний нейтралітет представляє собою нейтральний статус, при якому держава являється нейтралізованою в силу спеціальних угод і зобов'язань, і які діють як в мирний, так і у воєнний час. В такому контексті нейтралітет визнається як постійний і не обмежений жодними часовим рамками, тобто є безстроковим. Держава із таким статусом зобов'язується уникати подій та діяльності, які могли б стати причиною війни, а також членства у воєнних блоках. Обов'язковою умовою закріплення статусу постійного нейтралітету за державою є політичне і юридичне визнання такого світової спільнотою, й не просто визнання, а ще й гарантування міжнародними угодами за умови прийняття державою зобов'язань незастосування сили у відносинах з іншими країнами, за винятком оборони від агресії, а також неприєднання до угод, які можуть втягнути її у війну. Найбільш типовою, історичною моделлю постійного нейтралітету вважається статус Швейцарії, закріплений ще на Віденському конгресі у 1815 році. Яскравими прикладами також можна вважати Австрію, Фінляндію та Швецію.

Хотілось зазначити, що концепція постійного нейтралітету зазнала видозмінювання із плином часом і зміною історичних епох. В ХХІ столітті про нейтралітет як актуальний чи тим більше перспективний міжнародно-правовий інститут не говорять чи майже не говорять. В тому числі і в традиційно нейтральних державах. Поняття нейтралітету хоч і існує в міжнародному праві, але чи зберігся цей інститут дійсно як особливий статус держави, чи є підстави вважати, що політика суверенного нейтралітету продовжує існування? Сьогодні інститут постійного нейтралітету потребує нового осмислення, нової оцінки змісту. Розглянемо приклад Швейцарії як однієї із найдавніших країн із статусом постійного нейтралітету. У грудневому номері за 1957 рік. Цюрихського журналу «Швейцер Рундшау» були поміщені дві статті, присвячені нейтралітету. Автор однієї із них О.Фасбінд, вбачаючи в проведенні політики нейтралітету «покликання Швейцарії», висловлював сумнів з приводу того, чи зможе його країни лишитись нейтральною в разі світової війни. Автор другої статті О. Баухofer розширив погляд попереднього автора на ситуацію: якщо нейтралітет необхідний Швейцарії під час миру, то у випадку війни « між Сходом і Заходом, від якої швейцарський нейтралітет не вбереже наш країну, участь в союзі в НАТО буде, само